

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.l.], 1679

De cura, ejusque partibus, quae Principi pro Justitia commutativa gerenda
est. XLIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

Jam perpendamus circa quas materias, resque, hæc versetur justitia. Secundum Aristotelem (lib. 4. ethic. cap. 2.) commercia sunt, sive contractus tam voluntarii quam involuntarii, quos illi submittit omnes hæc verbis. *Altera commutativa justitia, quæ in commerciis hominum emendandis versatur, cujus duæ sunt species. Nam ex commerciis alia sunt spontanea, alia involuntaria. Spontanea ejusmodi sunt, venditio, emptio, commodatum, sponsio, usura, depositum, conductio. Atque hæc de causa spontanea dicuntur, quia principium commerciorum horum spontaneum est. Ex involuntariis autem clandestina alia sunt, ut furtum, adulterium, veneficium, lenocinium, servorum seductio, dolo perpetratum homicidium, falsa testificatio: alia violenta, ut flagellatio, vincula, mors, rapina, mutilatio, convicium, contumeliæ illatio. Legum periti (Instit. de oblig. §. seq.) in quatuor distinguunt, in contractus & quasi contractus, qui spontanei sunt: in delicta & quasi delicta, qui involuntarij sunt.*

De cura, & partibus ejus, quam gerere debet justitiæ commutativæ Princeps.

C A P. XLIII.

Cura justitiæ commutativæ magna illi debet esse, qui imperat: est enim proprium illius officium, esse ipsius custodem. *Est autem, inquit Aristoteles, (lib. 5. Ethic. cap. 6.) qui dominatur, juris ipsius custos: at si juris, æqui etiam: & est æquitas perfecta, non exproportione, objectum hujus justitiæ, de qua jam sermo est, sicut proxime dixi. Deq; eadem loquitur Hesiodus,*

Hoc uno Reges olim sunt sine creati

Dicere jus populis, injustaque tollere facta.

Quæ cura penes principem est, aut caput Reip. duob. modis. Unus est, cum ipse ex numero contrahentium contractus voluntarii, aut violenti est, secundum distinctionem Aristot: alter est, cum alii contrahentes sunt, & ille tantum curam gerit, ne quispiam istorum justitiam corrumpat. Primo modo se ipsum, altero ceteros limitibus coercet juris. Achabus rex Israelit. unus existit contrahentium in capienda vi vinea Nabothi: nam eadem, quam patiebatur

tiebatur Naboth jussu Jefabelis, impunè sivit factam esse cum reseivit, ipseque insuper invasit bona illa, quæ non debebant propter innocentiam Nabothi regio fisco attribui. In litibus civilibus vel criminalibus, quæ intercedunt inter privatos, Princeps & judex tantum præsent actionibus & rationibus litigantium, iisdemque jus dicunt. Jam quodlibet horum membrorum iterum dividitur: nam quod ad prius, vel consideratur Princeps respectu bonorum subditorum, cum aufert illa, vel unicuique sua relinquit intacta: aut respectu statuum aliorum bonorumque extra terras suas, vel ratione fidei datæ servandæ, & promissorû: quod cum primis usu venit in pace inita, vel induciis, aut fœderibus ictis. Rapere bona, & status aliorum procul dubio spectat ad justitiam commutativam, cum fit absque justa causa. Violare etiam promissorum fidem, pactorumque confirmatorum, ad eandem refertur, ad quam pertinent, vigore eorum quæ dicta sunt, omnes conventiones, quæ inter homines fiunt. Caput dehinc præfecturæ & administrationis justitiæ inter privatos in litigiis eorundem etiam dividitur: enimvero principiò opus est deputatione bonorum judicum, cum fieri nequeat, ut Princeps lites omnium componere possit in Monarchia: ut Moisi dicebat sacer, cernens eum omni populo solum jus dicere. *Multo labore consume- ris, & tu, & populus iste qui tecum est, ultra vires tuas est negotium, solus illud non poteris sustinere.* (Exod. cap. 18.) In aliis porro rebusp. judices plures esse numero, clarum est, quos, opus est, bonos esse, tam scientia, quàm moribus, si alias justitia recte exerceri debet. Ceterum cum non sit satis, selegisse bonos judices, nisi etiam conserventur certa quadam cura tales, ideo oportet principem auscultatione publica tempore constituto aditum sui concedere subditis, ut ad suam justitiam confugere possint, si a iudicibus læsi fuerint, utque simul hoc pacto in metu judices ipsos contineat. Sed non sufficit iudicis justitia, lataque bene sententia, mandatumque velox, ut privati jus suum adipiscantur: quippe injustitia in sui gratiam nacta est propugnaculum firmum, estque potentia primorum adversus minimos, si his debeant. Nam alicubi facile reperiuntur, qui exequantur mandata in certos lata potentes: alibi timent creditores curare executionem sententiæ peragi, metu erga se injuriarum: sicque identidem non audent eodem metu in iudicium eos vocare. Est itaque necessum, principem, vel remp. sua auctoritate oppugnare, & concutere arcem hanc & propugnaculum injustitiæ & impie-

impietatis. Differemus de omnibus hisce modo divisis partibus succinctè: attamen non sine politica doctrina, quantum nobis erit concessum.

*Abstinentia Principis à facultati-
bus subditorum.*

CAP. XLIV.

QUOD ad facultates deinceps subditorum, planum est, principem haud posse ex subditorum opibus aliud quid sumere, quam tributa illa & impositiones, quibus opus est ad necessitates publicas, pacis, bellique tempore, qua de re superius differuimus. Accenseo modo impositionibus vestigalia, quæ tandem æque in subditos redundant, ijs exceptis, quæ tantum pro transitu persolvuntur. Ceterum non illi licet subditorum bona capere, nisi perdididerint ob delictum & fisco adjudicata fuerint, quæ in pœnam delicti & frenum delinquentium regio fisco attribuuntur. Circa quam confiscationem, meminisse etiam oportet illius prudentis principis dicti, fisco humanum referre, qui ubi ultra iustum augetur modum, corpus reddit morbidum: itaque bonorum in fisco relatio cum prudentia fieri debet. Bona absque hærede relicta lege Diocletiani (Cod. de bonis vac. ff. l. 1. lib. 10.) ærario Imperatoris attributa fuere, & deinceps ab Honorio quoque & Theodosio. tit. eod. l. vacantia, Exceptis hisce casibus & portionibus, non potest justè princeps invadere bona privatorum. Ut principi essent bona allodialia, & ad victum necessaria, ut est apud D. Thomam secundo de reg. principum, (cap. 5. & 6.) præter ærarium & thesaurum, res esset futura optima. Sed hoc ad prudentiam pertinet, ideoque inferius de eo differemus. Tantum est, quod leges communes eius faciant mentionem, Codic. lib. 11. tit. 62. & seq. Sed ut persistamus in proposito nostro, magna erat iniquitas primum Syllæ, & deinceps Octaviani, spoliantium veros dominos suis bonis, qui erant subditi, nequaquam inimici bello victi, ut distribui fundi illorum & facultates inter milites possent: quod cum primis Mantuanis contigit sola Cremonæ vicinia.

S

Mant-